

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 195 | שנה ד' | פרשת תצוה - זכור | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

הקב"ה זוכר את הדברים הטובים

על שתי כתפיו לזיכרון (תצוה כה, יב) פרש"י שיהא הקב"ה רואה את השבטים כתובים לפניו ויזכור צדקתם. לכאורה מה מוסיף לזכירתם מה שהם כתובים לפניו הרי הקב"ה זוכר את צדקתם גם בלי זה?

וי"ל דמאחר שקיימו מצוה בכתיבת שמותם על האבנים, זה גורם שיזכור את זכותם, ומעצם הדבר שהם כתובים על האבנים לא רואים קיום מצוה, כי את המצוה עשו בכתיבה ואין זה זומה לאדם שלבוש תפילין שמקיים עכשיו מצוה.

ומש"כ רש"י ויזכור צדקתם היינו שמפעיל את הנהגת מידת הזכרון, דא"א לפרש כפשוטו שיזכור. ועי' חידושי מרן רי"ז הלוי פרשת נח בשם הגר"ח. וצ"ב במש"כ ויזכור צדקתם שהרי היה להם גם חטא מכירת יוסף וא"כ ע"י זכירתם הוא יכול לזכור להם את זה?

וי"ל דמ"מ כיון שבכלליות הם היו צדיקים הוא יזכור את צדקתם, ועוד יתכן שמידת החסד גורמת שיזכור רק את צדקתם, ואע"פ שידוע לפניו גם מה שאינו צדקתם, מ"מ הקב"ה מתנהג כאילו שאינו זוכר מזה, וכעין מה דאיתא בברכות ל"ב ב' שהקב"ה לא שוכח את מעשיהם הטובים של ישראל, ואמרה כנסת ישראל שמא לא תשכח לי מעשה העגל א"ל גם אלה תשכחנה וכו', שמא תשכח לי את מעשה סיני? א"ל ואנכי לא אשכחך ע"ש הרי שמדת החסד היא שהקב"ה זוכר לנו רק את הדברים הטובים.

לא יקרע

לא יקרע. (תצוה כה, לב) פרש"י כדי שלא יקרע והקורעו עובר בלאו. מקשה הגמ' יומא עב. ודלמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא יקרע? ומשני, מי כתיב שלא יקרע. ולכאורה, ממה שבנוסף לדין לעשות שפה לפיו כתוב עוד לא יקרע, משמע שבא ליתן לאו. יל"ע אם התפרים נקרעו בדרך לבישת המעיל, עוברים בלאו דלא יקרע?

והרמב"ם כתב, שלוקה רק בדרך השחתה. ואפשר שבא רק לאפוקי קורע לצורך תיקון, ולא באופן הנ"ל, (ועי' מנח"ח מצוה ק"א לענין קורע על מנת לתקן). יל"ע הקורע באופנים שאין בזה כדרך קריעה, עובר או פטור כי אין זה כדרך קריעה?

בל תוסיף בקרבנות המילואים

כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ו) וכשם שהקריבו הנשיאים בחנוכת המזבח דברים שאין כמותן לדורות והקריבו בשבת, כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר מפורש שם, וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאים מהשבי, מלואים היו ואינן נוהגין לדורות, אבל דברים הנוהגים לדורות הם דברי תורה שפירשנו כמו שהעתיקום מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע.

וכוונת הרמב"ם להקשות האך אפשר להוסיף ולשנות את סדר קרבנות המילואים ממש"כ בתורה והא יש איסור בל תוסיף ובל תגרע? וע"ז תירץ שדברים הנוהגים לדורות מפי משה רבינו אין להוסיף עליהם ואין לגרוע.

והביאור בזה אמרתי למו"ר מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א שמכאן סימוכין למה שיסד רבנו באילת השחר (שלהי החובל) שאיסור ב"ת וב"ת איכא רק במצוות שנוהגות לדורות, אבל ציווין שנאמרו לשעה ולזמן מסויים ליכא איסור בל תוסיף ובל תגרע. וע"ע באילה"ש ב"ק דף צ"ב.

וזהו ממש"כ הרמב"ם שרק בדברים הנוהגין לדורות הם ל"ת כמו שהעתיקו מפי משה רבינו בזה יש איסור ב"ת וב"ת.

והסכים לזה מו"ר מרן שליט"א, אך תמה דהן אמנם אין איסור ב"ת וב"ת בקרבנות המילואים שלע"ל, אך צ"ע מה התועלת בהם דכיון שמפורש בתורה צורת קרבנות המילואים שהיה כמשכן ואמנם אין איסור לשנות מזה, אך מ"מ נמצאו למדים מזה את צורת המילואים ומה התועלת מלהוסיף עוד קרבנות בזמן המילואים שלא לצורך חנוכת המזבח (מנחת בנימין עמ' תקלג וע"ש מה שתי' בה).

קרבנות המילואים

בקרן יום השמיני למילואים יש נידון [יומא ג] של מי הם. ובקרבנות ז' ימי המילואים לא כתוב.

כתב האור החיים, ואולי כי רשות נתונה להביא, או משל אהרן ובניו או משל משה, ואין עכבה בדבר. - זה חידוש שיש קרבן שאין בעלים להבאתו. אז מי חייב באחריותו, בהבאתו, בטיפולו? והאם צריך להקפיד שלא יהיו בהם שותפות?

וכן היה אפשר שהיה דין שאחד יביא פר ואחר יביא את האיל ואי"צ בעלים על הכל. והנה דין סמיכה, בבעלים. וכאן, אהרן ובניו סמכו. אך אולי זהו הוראת שעה שיסמכו הם.

רש"י להלן כותב שהם בעלים לגבי כפרה באכילה. ומכל מקום זה קרבן ציבור. ורק לענין הכפרה, הם הבעלים.

גזירה בדאורייתא

ואת איל המלאים תקח ובשלת את בשרו במקום קדוש. רמב"ן: לא ידענו אם הוראת שעה היא שיהא בשר המילואים טעון כהן בבישולו או יהיה ובשלת בציווין.

וצ"ב, מה כוונתו הרי עדיין לא היו כהנים בימי המילואים? (ועיין מש"כ לעיל יא). ובפר' צו ה, לא כתוב שאמר משה לאהרן ובניו שיבשלו את הבשר. וכתב המלבי"ם, משה עצמו לא יבשל, גזירה שמא יאכל. וזה חידוש שיש גזירה מדאורייתא.

אכילת קדשים

נשאל רבנו האם יש ענין לאכול קדשים קלים בעזרה, דהרי הם נאכלים בכל העיר? ורבינו הביא דברי את הגמ' זבחים [ג, א] אכילה אין אדם אוכל במקום רבו, א"כ אדרבה יש סברא לומר שדוקא יאכל במקום פחות מקודש. (כ' צדיק כתמר יפרח)

רופא בביהמ"ק לרפא חלאים

נהג הכהנים הלכו יחפים במקדש במקום פתוח. ובחורף יש בירושלים ימים קרים, ובב"ב ק"ז ב' איתא הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים ומי שלא חטא מימיו יתכן שלא יחלה מזה. אמנם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ואז הרי הוא נמסר להנהגה טבעית ויכול להצטנן?

ובשקלים פ"ח מ"ב כתוב שהיה רופא בביהמ"ק ושם נזכר הטעם משום חולי מעיים, דע"י שהיו מהלכים יחפים ואוכלים בשר ושותים מים היו באים לידי חולי מעיים.

ואפשר דטעם זה אמרו דלפיכך הוצרכו רופא לכל ימות השנה, ולא רק בחורף.

וז"ל רבינו בחיי להלן פסוק מ"ג: ופלא גדול היה בכהנים וכו' שלא היה גופם לבוש אלא את הכתנת לבדה שהיא חלוק, והם סובלים הקור בימות הגשמים ולא היו מתים, וע"כ אמרו רז"ל שמעמידים על הכהנים ממונה אחד לבקר ולרפא תחלואיהם לפי שהיו רובם חולים מחולי בני מעיים וכו', ועוד שהיו עומדים תמיד על הרצפה והם יחפי רגל עכ"ל ואינו מבואר כ"כ מה יועיל בזה רופא.

בשל נכונות של מספר אברכים ליטול על עצמם את העול הכבד של גיוס המשאבים למען המשך הדפסת הגליון והפצתו, ובזכות היענות יפה של רבים מקוראי הגליון, הגליון ממשיך לצאת במהדורה מודפסת. עם זאת, בכדי שנוכל להמשיך בזה אנו תלויים בנדיבות לב הציבור היודע ומבין ערך ענין זיכוי הרבים והפצת תורתו של מרן רבן של ישראל שליט"א. מי שמעוניין ליטול חלק בענין גדול זה וכן להנציח תאריכים מסויימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה.

מבלי תרומות מהציבור לא נוכל להמשיך להדפיס את הגליון. אפשרויות התרומה: (1) בפניה לדוא"ל המערכת (3) במערכת הטלפונית הממוחשבת 24 שעות ביממה ע"י חיוב לשירות נדרים פון 03-7630585, קוד שלוחה 198. ניתן להשאיר הודעה מוקלטת לאחר התרומה. (4) באחת מעמדות נדרים פלוס' ברחבי הארץ, ע"י הקשה על קופות נוספות. בחיפוש יש להקיש כאיל תערוג. התרומה מאובטחת לחלוטין ופרטי האשראי אינם נשמרים במערכת כאיל תערוג או במערכת נדרים פלוס.

הנה בעניני פורים הוצאנו בס"ד בשנה שעברה "קונטרס כאיל תערוג עניני פורים ומגילת אסתר", וכאן הבאנו דברים נוספים בס"ד.

"שבת זו היא שבת של כללים, דרך בדרכו של האדם בה ילך כל ימי חייו"

דרשת בר מצוה שהכין רבנו שליט"א לתלמידו בישיבת כפר סבא, הרב מאיר וונדר שליט"א, לפני שבועים שנה, שבת זכור תש"ז

נגד העמלק הפנימי השורר בתוך גופו של האדם, והאמצעים הם אמצעים פשוטים, להתחזק באמונת ה' ותורתו, אשר הם אמצעים אשר כן תלויים בנו, ובידינו לקיימן בכל זמן, והמלחמה, מלחמת ה' התדירה, לא ימוש ממנו אף פעם, ומכל נצחון שאנחנו כושבים, אנחנו עומדים במדרגה יותר קרובה למחיית עמלק החיצוני גם כן, ולימוד התורה ושמירת מצוותיה של מרדכי הצדיק עם תלמידיו זהו צעד למחית עמלק, והיא היא שגרמה להכרית את המן העמלקי, וכמו שגם אצל משה רבינו כתוב, והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ואמרו במשנה סוף פרק שלישי של מסכת ראש השנה וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה? 'אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה, ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים', כי העמלק החיצוני הוא יכול ללחום בנו להרע אותנו, רק אם העמלק השורר בתוכנו הוא חזק, וכשנשבר העמלק הפנימי, גם החיצוני נופל.

אשר לפי זה אנו מבינים מה שצונו ה' גם עכשו לקרוא בכל שנה ושנה מחית עמלק, וגם מה שבמגלה אנחנו אומרים נזכרים ונעשים בכל דור ודור, שה"נעשים" הזה, המחית עמלק, המלחמת ה', מלחמת מצוה הזאת נוהגת ונעשית בכל דור ודור.

אבל עוד משהו אנחנו לומדים ממה שחז"ל סמכו זה לקריאת המגילה, אנחנו לומדים גם כן, שאין לעשות הפסקה ואין לחלק את הנזכרים, את האמונה והמחשבה, מחלק המעשי והיינו מקיום המצוות בפועל, תיכף אחרי הנוזכרים - והנעשים, ולא די להסתפק בעצם הידיעה והמחשבה שצריכים להיות יהודי ותיק, שומר התורה והמסורה, אלא צריך תיכף לקשר את זה בחוק המעשי, וכמו שאנחנו רואים גם כן ממה שאמרו חז"ל כל הקורא קריאת שמע בלי תפילין, כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, היינו קריאת שמע, שהוא קבלת עול מלכות שמים בלב ובמחשבה, שזהו מעקרי תורתנו הקדושה, אבל אם זה לא יהיה משולב בתפילין, שתפילין המורה על החלק המעשי, וההגשמה שאנו מגשימים ואנחנו קושרים אותם על ידינו ועל ראשנו, ומראים בזה שאנו מחברים גם המחשבות והאמונה באחדות השם יתברך, ואנחנו מקיימים את החלק המעשי, בלי זה, זאת אומרת קריאת שמע בלי תפילין, או תפילין בלי קריאת שמע, זה לא דבר שלם, צריך להיות מחשבה, אמונה, ומעשה, צמודים ודבוקים יחד, נזכרים-ויתכף נעשים, לא להפסיק, זהו מה שאנחנו לומדים מדבריהם ז"ל.

כאמור, זה יש ללמוד משבת הזו פרשת זכור, שבת זו היא שבת של כללים, דרך בדרכו של האדם בה ילך כל ימי חייו, ממנו שואבים דעת ה' והשפעה רוחנית, איך להנהיג את עצמינו והקו העיקרי בו נלך.

לי ביחוד זו שמחה גדולה שהזמין לי ה' לחוג את הבר מצוה שלי בשבת זכור, השבת הראשונה להכנס בעול התורה והמצוות, אשר מלמדת אותי, ומבליטה מאד, את דרכו של ישראל, אשר זה צריך להיות גם דרכי בכל ימי חיי, ואני מודה לה' שזיכני לזה, וגם תודתי נתונה להורים, שהדריכו וחנכו אותי עד עכשיו באותו הדרך, דרך תורתנו, ואני תפלה שיעזור לי ה', להיות יהודי נאמן לה' ולתורתו ולעמו, וכולנו נזכה שתתקיים הבטחת ה' כי מחה אמחה וכו' ונגאל במהרה אמן.

כזה וכו'. אמר ליה אביי אדרבה כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית.

ובמסורת הש"ס שם נדפס מש"כ התוס' ישנים על המדרש בבראשית רבה (ג, ה) מרדכי זן ופרנס" - אמר ר' יודן פעם אחת חזר על כל המיניקות ולא מצא לאסתר לאלתר מיניקה והיה מיניקה הוא, ומתפלא על אביי שאמר כמה גרוע אדם זה וכי נאמר על מרדכי שהיה אדם גרוע, ומתרחץ שאצל מרדכי שכר מינקת היה לו רק שלא היה מוצא מינקת, ובזה לא אמר אביי שהוא אדם גרוע ורק אדם זה שלא היה לו שכר לשלם למינקת זה גרוע.

ותמוה הרי סוף כל סוף נעשה לו נס גדול, ומה שאין לו במה לשלם למינקת מה הגרוע בזה וכי כל עני שאין לו פרנסה הוא אדם גרוע הרי על רבי חגיגה בן דוסא הגמ' אומרת שהיה לו קב חרובין מערב שבת לערב שבת? ואפשר לומר דהנה בודאי על הילד נגזר שיהיה לו מזונות,

השבת הוא שבת זכור, מפני שבו קורין בתורה זכירת מחית עמלק, שצונו ה' לזכור בכל זמן בכל שנה ושנה.

וצריכים להבין, דהא כל מצוות זכירה שייכים רק במצוות שנוהגות בכל זמן, ואפשר לקיימן בכל זמן, כמו שמצינו מצות זכירת יום השבת, וזכירת מעשה מרים, כדי שזכור לזוהר מלשון הרע, וכדומה, שכולן מצוות הנוהגות, ומקיימים אותם תדיר, אבל איך שייך מצות זכירה לעולם, על דבר שלמעשה אי אפשר לקיים אותו תמיד, כמו מחיית עמלק שרק בזמן שישראל שולטים, ויש להם מלך, יכולים לקיים את המצוה בשלמותה, ולמה אנחנו גם עכשיו מחויבים לקרא בכל שנה ושנה, פרשת זכור?

וממה שכן מצוה עלינו גם היום, רואים שבודאי יש אפשרות גם היום לקיים את זה, ואנחנו עומדים לפני שאלה: מה עלינו לעשות ובאיזה אמצעים עלינו לקיים ולהלחם נגד עמלק?

וכדי להבין זאת נקדים גם מה שסמכו חז"ל לקרא פרשת זכור לפני פורים, ואמרו חז"ל: היות שגם בפורים היתה מפלתו של עמלק, המן האגגי הבא מזרע עמלק, ובכן יש לזה סמוכין, ולמה דוקא לפני פורים ולא לאחריו? גם על זה מצינו תשובת רבותינו ז"ל, מפני שכתוב במגילה: נזכרים ונעשים בכל דור ודור וכו' ולכך תקנו חז"ל קודם הזכירה לקרוא בתורה, ובפורים מקיימים ה"ונעשים", שזהו אחרי שקיימנו בשבת הקודמת את ה"ונזכרים".

אבל גם דברי רבותינו בענין הזה צריכים להבין, כי איזה קשר יש בין מה שבפורים היתה מפלת המן, לקריאת פרשת זכור, ומה מעשיר ומלמדנו הסמיכות?

וגם בכלל, מהו שחז"ל קורים פורים "ונעשים" בכל דור ודור, שמשמע מדברי חז"ל, שמתכוונים לדרוש על המעשה של מחית עמלק שקרה בנס פורים, הלא זה לא נעשה בכל דור ודור, ובמגילה כתוב: נזכרים ונעשים בכל דור ודור, ובכלל מה זה שייך "ונעשים"? וכי מה עשה מרדכי, באיזה אמצעים השתמש בשביל מחית עמלק?

אמנם תשובת חז"ל מתבררת לנו במסכת מגילה דף ט"ז, שכשבא המן אל מרדכי בצינור של המלך אחשוורוש, להלביש את מרדכי את בגדי המלכות, ולהרכיב אותו על הסוס, ולקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, מצא את מרדכי ותלמידיו עסוקים בהלכות קמיצה, ושאל אותם במה הם עסוקים, וענו לו: כשביית המקדש היה קיים כשאדם מביא קרבן מנחה מקמח, הכהנים מרימים קומץ כדי להקריב על המזבח, אמר להם: ראו שהקומץ של קמח שלכם ניצח את עשרת אלפי ככרי כסף שנתתי כדי ללכות אתכם.

בזה גילו לנו חז"ל אופן העשייה וההשתדלויות שמרדכי השתמש בהם, כן, בזה ניצח מרדכי את המן, ואלו הם האמצעים אשר שם לו למטרה במלחמתו התדירה נגדו, ובזה ניצח! כי מחית עמלק, ה"ונעשים" בכל דור ודור, הוא נוהג תדיר, כי בהמצוה של מחית עמלק נכלל גם ענין המלחמה הרוחנית, מלבד ענין ההריגה ממש בכח, בחרב, וכלי זיין, שזו מצוה לקיים על ידי מלך ישראל, וכמו שאנו קורין בהפטרה של היום, שצוה הקב"ה את שאול מלך ישראל על ידי שמואל הנביא למחות את עמלק, מלבד זה נכללת המלחמה התדירה, אשר כל אחד צריך ללחום

ימים רבים שמונים ומאת יום

לכאורה צריך להבין איך אפשר לעשות סעודה כזאת גדולה של מאה ושמונים יום וששה חודשים, ואיך אפשר לאכול כל כך הרבה וגם הרי היו שם ראשי מדינות ושרים ומנהיגים ומי ניהל והפעיל את כל אותם הערים ומדינות שיתפקדו באותם ימים של הסעודה?

ותירץ על זה רבנו שליט"א: ש"ל שהמאה ושמונים יום באמת לא היו רצופים בבת אחת, אלא התחלק בזמן מסוים עשה שבוע משתה ועוד בזמן אחד עשה עוד שבוע וכך הלאה עד שכל הסעודות הצטרפו לזמן של מאה ושמונים יום (אור ימי הפורים עמ' כ"ח, אמנם ביערות דבש נראה שהיו רצופים)

ויהי אומן את הדסה

בגמ' שבת דף כ"ג ע"ב מובא: ת"ר מעשה באדם אחד שמתה אשתו ולא היה לו שכר מיניקה ליתן, ונעשה לו נס ונפתחו לו שני דדין כאשה והניק את בנו, אמר רב יוסף בא וראה כמה גדול אדם זה שנעשה לו נס

בפסוק ביהושע, והנה עכשיו נותר כחודש עד סוף הזמן ויש לדאבוננו מקומות שזה זמן שיש רפיון רח"ל, ואתם ב"ה לא חשודים בזה חלילה, אבל אין מזרזין אלא למזרזין. ולכן באתי לבקש מכם שאדברה בתחרו בחיים ותתחזקו בשמירת סדרים וניצול הזמן, וכן בימי שישי ושבת שהם ימים קדושים מאד שלא יהא ח"ו רפיון בלימוד התורה, והבא ליטור מסייעין אותו. עוד באתי לעורר על ימי הפורים, שיש החושבים שבזמן כזה אפשר לעשות מה שרוצים ונוהגים בהם הוללות וליצנות רח"ל ואין זה כך, אלא הם ימים של קבלת התורה מאהבה, ואתם כבר רגילים להרבות אז בעסק התורה כל שנה, ולא להגרר אחרי דברים לא נכונים ויה"ר שתזכו לזה תמיד.

הקב"ה יעזור שכל המתחזקים יעלו מעלה מעלה בתורה ביראת שמים ובמידות טובות ונזכה שהקב"ה יערה עלינו רוח טהרה ממרום במהרה בימנו, אכ"ר.

א"ל שטינמן כ"ז אדר א' תשע"ו.

וכל הנידון איך יהיה לו אוכל שיחיה, ולזה יש שתי אפשרויות או שיהיה לאבא לשלם למינקת, או שהקב"ה יעשה שינוי הטבע כמו הנס שהיה. והיות שכל אחד צריך להתרומם ולעלות בהכרה ובידיעה שהקב"ה מנהיג את הכל הקב"ה רצה שאותו אדם יעלה ויתרומם בהכרה הזאת. וכשנעשה לו הנס אומר אביי אמנם הוא אדם גדול, אבל היות שכדי להתעלות הוא מוכרח שישתנו עליו סדרי בראשית, ובלי זה לא יגיע למדרגה הגבוהה שהוא צריך להגיע, בזה הוא אדם גרוע.

משא"כ אצל מרדכי שלא היה מינקת, מוכרח להיות נס שלא כדרך הטבע, כי גם אשה שאינה יכולה להניק ותתחיל להניק זה גם נס ובכדי להגיע להשגחה מוכרחים להגיע לנס, ואין גריעותא במה שנעשה הנס למרדכי. (קונטרס בזכות האמונה).

מכתב רבנו

בס"ד לבני חביבי בני ישיבתנו הק' ד' עליהם יחי' אמרו חז"ל בברכות (ג. ב.) שתורה זה מהדברים שצריכים חיזוק כמו"ש

הלכות והליכות

כמה עובי החומה

סיפרתי לרבינו מה שסיפר הגר"ק שליט"א שקיבל מכתב מחכ"א שהסתפק בגדר "ערים מוקפות חומה", כמה צריך להיות גובה ועובי החומה? וא"ל רבינו דאמנם אין ראי' מוכחת, אבל מצינו אצל רחב ותטמנם בחבלי הפשתן, ואם רק עשרה טפחים ודאי שהיו יודעים, ועוד ערים בצורות, ובי' טפחים זה לא בצורות, ואולי כמו שמצינו לענין סוכה גובה עשרים אמה שזה נקרא דבר חזק אולי אה"נ הכא צריך גובה עשרים אמה. (כ' צדיק כתמר יפוח)

מנחה לאחר קריאת המגילה

ש. בערב פורים לא הרגיש טוב, וקרא את המגילה מבעוד יום לאחר פלג המנחה, ונזכר שלא התפלל מנחה, מה עליו לעשות?

ת. פשוט שאע"פ שקרא את המגילה ויצא בזה עדיין יכול להתפלל מנחה, דסו"ס עדיין הוא יום. (רבנו שליט"א ומרן הגר"ק שליט"א) וכעין זה מבואר במג"א (ס' ק"ח סק"י) שבעצם היה יכול להתפלל מעריב לפני מנחה, ובדיעבד אין זה תרתי דסתרי עיי"ש.

השמטת אות בקריאת מגילה

ש. מעשה באחד הישיבות הגדולות שבעל קורא קרא 'בימים ההם מרדכי יושב' במקום ומרדכי יושב ללא ו' החיבור, האם זה מעכב.

ת. הורה רבנו שליט"א שמכיון שאין בזה שינוי משמעות לגמרי אין זה מעכב. ועי' ביאור הלכה סי' תר"צ סעי' י"ד סוד"ה אין מדקדקין. (מים חיים 283)

חרשת בקריאת המגילה

ש. אשה המדברת ואינה שומעת, האם חייבת לקרוא את המגילה, ואיך תברך, ויסוד השאלה הוא, כיון שאשה קוראה בעצמה מברכת לשמוע מגילה שאינה חייבת בקריאה, א"כ אשה זו שאינה שומעת לא שייך אצלה מצות מגילה ופטורה לגמרי, או שמא תקרא בלא לשמוע. ת. אמר רבנו כיון שחיוב אצל האשה היא רק שמיעה (עי' שו"ע סי' תרפ"ט סעי' ב') שמא בזה היא פטורה, כיון שלא יכולה לשמוע, ולכן תקרא לעצמה את המגילה בלי ברכה. ועי' אבני נזר סי' תקי"א סק"ה.

ריבוי עניים או ריבוי מתנה

ש. מי שיש לו חמישים שקלים, האם עדיף שיתן לחמישה עניים עשרה שקלים, או לתת לעשרה עניים חמישה שקלים.

ת. כיון שגם בחמישה שקלים יש קצת חשיבות [שאפשר לקנות בזה קצת אוכל] עדיף לתת חמישה שקלים לעשרה עניים, וכמבואר ברמב"ם פיהמ"ש לאבות פ"ג מי"ט) שעדיף לתת הרבה ניתנות.

שתיית יין

אמר רבנו, "בליל פורים אני שותה מיץ ענבים". רבינו סיפר [בשנים האחרונות] ששתה בפורים בערך רביעית, אבל לא בב"א, תוך הסעודה (רבינו הוסיף שיש מחלוקת אם שתיית יין משפיע יותר בפ"א או לא). (כ' צדיק כתמר יפוח)

פורים בערב שבת

כשחל פורים ביום ו' מה עדיף סעודה אחה"צ או פורס מפה ומקדש [ספק המוציא]? ואמר רבינו שיאכל אחה"צ, וחכם עיניו בראשו הרי מספיק כזית. (ועי' מים חיים 283)

ט"ו אדר בבני ברק

קראו אצל רבינו את המגילה. אמר לנו רבינו שרוצה היום ליטול ידים, ואכל חלה וקומפוט ומים. (כ' צדיק כתמר יפוח)

בני פרזים ששברו

שאלתי לרבינו בדבר בחורים שהיו בפורים דפרזים, בב"ב ועלו לירושלים בט"ו לאחר עה"ש, ושמוח בשמחת פורים בירושלים והזיקו, הם טענו ע"פ הרמ"א שהמזיק מחמת שמחת פורים, פטור, והוא טען אצלכם זה לא פורים, רבינו: בדרך צחות בדמזיק שיימינין או בדניזק שיימינן, והוסיף דהנה מצאנו בב"ק (ג. ב.) הרץ בע"ש פטור מפני שרץ ברשות, ואף דכל האי דינא הוי חידוש, הביאור כיון דהוי מצוה לכך פטור, א"כ ה"ה דוקא במי שאצלו זה מצוה, אבל אצלם זה לא מצוה, וכן במעשה עם ספרדי שהזיק וטען הניזק זה רק רמ"א, ואמר רבינו בצחות: שכשמגיע לכסף כל אחד חושב על מה שנוגע לו (כ' צדיק כתמר יפוח)

פורים בבאר שבע

שח הרה"ג הרב זאב דב ש. שמרן הגרא"ל והגר"צ אבא שאול והגר"ש שמואל וואזנר אמרו לו שבאר שבע היא עיר מסופקת ויש לקרוא בה ב"ד ובט"ו באדר.

לתת מתחילה משלוח מנות

שאלה: האם מועיל לתת כבר בליל פורים משלוח מנות שיזכה בזה רק למחרת בפורים ביום. תשובה: מסתמא מהני כיון דעד מחר הוי רק פקדון, ומחר יזכה בזה.

יותר מחומש

רבינו הביא שנסתפק באדם שכבר נתן חומש לפני פורים, ועכשיו בפורים בודאי שצריך לתת מתנות לאביונים, אבל האם נאמר שהשיעור שתי פרוטות או שיכול להוסיף ע"ו, או מאחר שכבר נתן שתי פרוטות חוזר הדין שהמבזבז לא יבזבז יותר מחומש. (כ' צדיק כתמר יפוח)

עולם הישיבות

ישיבת גבעת שאול

הישיבה הוקמה בשכונת גבעת שאול באלול תשנ"ד ע"י המשגיח הגה"צ ר' שלמה וולבה זצ"ל וכמ"ש מרן המשגיח ז"ל במכתבו: הזימה ליסוד הישיבה באה, מזה שראינו שעולם התורה באה"ק הולך וגדל בעזשהי"ת, הישיבות הגדולות מלאות עד אפס מקום וזוהי ברכה גדולה לעם היושב באה"ק ולכל הכלל ישראל, כמובן ברם בריבוי הגדול של תלמידים כמעט אין אפשרות לחנך ולגדל אותם לתלמידי חכמים מושלמים בתורה, במוסר במידות ובדעת זה נתן לנו את ההחלפה לייסד ישיבה שתהיה מושתתת דוקא על קשר אינדיבידואלי עם כל תלמיד כדי לחנכו בע"ה לת"ח מושלם. באלול תשנ"ו עברה הישיבה לשכונת גבעת משה. הישיבה התנהלה בעיקר על הראותיו של מרן המשגיח. ולפעמים בשאלות קשות הורה לשלוח לרבנו שליט"א כגון שנצרכו במקרה נדיר להוציא בחור מן הישיבה, פנו רבני הישיבה למשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצ"ל וביקשו את הסכמתו למהלך שהוא צורך הרבים.

המשגיח בענותנותו אמר: וכי מי אני שאכריע בדבר שכזה? פנו לגאון הגדול רא"ל שטינמן שליט"א ובקשו את פיו האיק עליכם לנהוג. ולאחר פטירתו המשיכו בכך.

ב"ג תמוז תש"ס הגיע רבנו לישיבה ונשא דברים | כשהגיע רבנו לישיבה, התאמץ מאוד המשגיח זצ"ל למרות קושי שמיעתו הגדולה לשבת מול מרן שליט"א לנסות לשמוע את דברי מרן, ואח"כ הודה לו נרגשות על זה שהגיע לדבר בישיבה. ואמר המשגיח 'שראה את פני רבנו שליט"א שמראים זיו פנים של הדורות הקודמים'. [השיחה נדפסה בקובץ לקט דברי חיזוק ח"א תחת הכותרת 'חשיבות כח הדיבור'].

בא' דר"ח אלול תש"ס הגיע רבנו לחנוכת אגף חדש בישיבה ואמר בתו"ד: 'ובאמת חז"ל אומרים בפרקי אבות כידוע, כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל, אם אתה עושה כן וכו', יוצא שבכדי לזכות לתורה צריך לבוא למצבים כאלו.

ובמינוי אע"פ שגם בן ישיבה טורח קצת, אבל אי אפשר שנגיע לדרגה כזאת של מים במשורה תשתה, אפי' מים! ג"כ במשורה, שזה מדה קטנה מאד, בחיים כאלו קשים ללמוד תורה, וכך היא דרכה של תורה, וכדי לזכות לתורה צריך שיהי' תחתו עצמכם, שיהי' כמו כתישה שבו אדם כותש את עצמו, עד כדי כך בשביל לזכות לתורה.

ואם הי' הדור שלנו במדרגה כזאת, מי יודע אם הי' אפשר להתקיים, כי הדור שלנו חלש, הם לא בדרגות כאלה שאנשים יהיו חזקים כ"כ שיהי' אפשר לקיים פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, והקב"ה ברוב חסדו מתחשב עם חולשת הדור שלנו, וב"ה אפי' שזה לא כ"כ אבל מצד אחד אי אפשר לומר שבו ישיבה אוכל פחות ממה שאדם מהשוק, כל אחד בדרך כלל ב"ה אוכלים שותים, וישנים על על הרצפה, ב"ה, וא"כ האיק זוכים לתורה.

משמע ששכל זאת כל מה ששייך לפי הדור לפי חולשת הדור מה ששייך למסור את נפשו לתורה, רק אז הוא זוכה לתורה, ובלי זה אי אפשר לזכות, אפי' בדורינו, בודאי שהדור שלנו זה לא כמו הדור של האמוראים של התנאים, שאז הי' ממש כך היא דרכה של תורה, מים במשורה תשתה, להם צר ומים לחץ, וזה אי אפשר בדורינו, אבל בכל זאת כדי לזכות לתורה צריך משהו שבו אדם יותר מהחיים, מהנוחיות שלו.

וזה כלל גדול שאם רוצים לזכות לתורה, אפי' שהדור שלנו לא מסוגל לדרגה של האמוראים של התנאים, אבל בודאי צריך לעשות, וזה דבר חשוב מאד, שאם אחד רוצה לבנות את עצמו להיות בן תורה, צריך לדעת שצריך להיות לכל הפחות "מעין" של דרכה של תורה שהי' בימי חז"ל, בימי התנאים, ושיהי' ממש מים במשורה תשתה, אינני יודע אם הי' יכולים להתקיים, להחזיק מעמד, אבל זאת זאת צריך מאד להתחזק וללמוד, ומה שיותר ילמד ביגיעה עצומה, לכל הפחות יגיעת המוח! לאכול כן אבל יגיעת המוח צריך להיות, ושלא יעשה סתם ברפיון, ברפיון אי אפשר להיות תלמיד חכם.

לכן כל אחד צריך לדעת לראות עד כמה שאפשר לכל הפחות לייגע את עצמנו [לי קשה לדבר על זה כי אפשר לומר קשט עצמך וכו'], אבל חז"ל הרי אומרים הסכת ושמע וכו', לא רק על הדור של חז"ל, אלא זה כתוב בתורה שהיא נצחית! אם כתוב בתורה הסכת ושמע וחז"ל דורשים כתתו עצמכם על דברי תורה, הפשט הוא שבכל הדורות זה ככה, רק כל אחד לפי העצמם שלו, ואם בימי חז"ל הי' מים במשורה תשתה, היום זה קצת אחרת, אבל צריך להיות יגיעה, אם לא יגיעה הזאת שיהי' יגיעת המוח, ומי שרוצה להיות תלמיד חכם צריך הרבה לוותר על דברים של נוחיות, בשאיפה גדולה.

וכל אחד ואחד יראה עכשיו שבא חודש אלול, צריך מאד להתחזק לראות שיהי' קבלת מלכות שמים חזק מאד, ואז יעלה ויעלה עד שיזכה לעלות להיות גדול בתורה וביראת שמים, ונזכה כולנו להתחזק בזה, ועי"ז נזכה להיכתב וליחתם בכתיבה וחתומה טובה במהרה בימינו אמן.

[לאחר שחיתו נשאר לתפילת מעריב, יש להוסיף שכאשר מרן שליט"א התיישב במקום שייעדו לו במזרח ביהמ"ד, לא ישב עד שבייר שמקום זה אינו מקום של אף אחד, וכך היה באמת שזה היה כסא מיוחד שהניחו למרן שליט"א, אבל עכ"פ מרן ביקש לברר שאינו לוקח מקום של אף אחד.]

לאחר פטירת המשגיח בניסן תשס"ה הגיע שוב רבנו בתחילת זמן קיץ לחזק את בני הישיבה.

ובשיחה בלב שומע אמר רבנו בתו"ד: משגיחים זה עבודה קשה שבמקדש כשר"מ אומר שיעור והבחור רנהה הוא מרגיש שהוא עשה משהו. אבל משגיח כשהוא אומר מוסר זה משהו אחר. הרי המשגיחים צריכים לדבר על הכל ר' חצקל היה משגיח, הרב וולבה היה משגיח, הם רוממו את הבחורים וכו'.

חבורות קדשים | שח לנו רה"י הגר"א פשקס שליט"א: שהוא בימי נעוריו למד בישיבת פוניבז', ובאותה עת אירגן הגאון ר' דוד כץ שליט"א חבורות קדשים ממרן רבנו שליט"א ולמדו תקופה ממושכת באחד הבתי מדרשות בבני ברק קדשים עם קבוצה נבחרת מבני הישיבה שרבנו מוסר להם שם חבורות. **בהליות הגרי"ז |** עוד מספר הנ"ל: שבלויתו של מרן הגרי"ז זצ"ל ראה את רבנו שליט"א הולך לצד הגרי"י לים זצ"ל, וכל הזמן הולך עם ידו על החליפה, ולא הבין מדוע, עד שהבין שמרן שליט"א קרע קריעה בחליפתו, אבל כדי שלא יראו את זה הסתיר זאת בידו.

לקיחת אחריות | פ"א הגיע לרבנו א' מרבני הישיבה עם בחור שנפגש כמה פגישות ואח"כ התגלה איזה ענין רפואי מסוים, וישב רבנו ודן ונו"ב עמו, ואח"כ היה שקוע במחשבות כ-10 דקות והיה כולו שקוע בזה, ואז אמר: אין שום בעיה יהיו לו ילדים בריאים ולא יחשוש כלל. והיה ניכר איך שלקח את האחריות על זה.

ישיבת "גרודנא"

הוקם בשנת תשכ"ז ע"י מרן הרב מפוניבז' זצ"ל בב"ב. בשבט תשכ"ז עברה לאשדוד, ובחנוכה תש"ס עברה לקרית ישמח משה, ובחשון תשס"ד עברה לבאר יעקב.

באשדוד | בקיץ תשנ"ז נסע רבנו שליט"א יחד עם מרן הגרמ"ל זצ"ל לאשדוד לישר את ההדורים, וב"ה עלתה בידם להחזיק את הישיבה לעוד כמה שנים שם.

בישמח משה | ובעת שעברה הישיבה הק' לישמח משה בעידודו ובעזרתו של רבנו שליט"א, הגיע אחרי זמן לומר דברי חיזוק.

ביקשו לומר כמה מילים: באמת אני רואה שברוך ה' למרות שכ"כ הדור ירוד מאד לגבי הדורות הקודמים, מה שאין להשוות בכלל את הדור שלנו לגבי הדורות הקודמים, ולא מדברים על הדורות של התנאים האמוראים והראשונים והאחרונים, אלא אפי' לגבי דור שלפני המלחמה, כל כך ירוד! בדור הקודם הי' כמו החפץ חיים ר' חיים עוזר, החזון איש, הבריסקער רב, כאלה גדולים אין! אין אף שיכול לזימות קצת לדור הקודם.

אבל בכל זאת ברוך ה' רואים שהצעירים, בחורים צעירים שוקדים על הלימוד, יושבים גם מאוחר בלילה, מאד משמח אם רואים שבכל זאת למרות שהדור כל כך ירוד, אבל מקוים שהדור הצעיר יעלה, יעלו מאד! ובאמת משמח אם רואים ב"ה שיש ישיבות, כל פעם עוד ישיבה עוד ישיבה, והישיבה הזאת יש לה שם טוב, שבי"ה לומדים טוב, ויש לקוות שיצאו מהם גדולי תורה גדולי יראה.

רק מה צריך באמת שכל בחור ירגיש את עצמו שהוא משהו, יש כאלה שחושבים שהוא בין כך לא יחי' ממנו כלום, אבל זה לא ככה אלא כל אחד מכם יכול להיות גדול בתורה וביראה! רק צריך להתמסר ללימוד התורה ללמוד בשקידה, לשמור את הסדרים ולבוא לתפלה, לעשות הכל כמו שהמנהלים רוצים, אז בודאי שכל אחד יכול לגדול, רק צריך קצת שימת לב, בשאיפה להיות גדול, ואם אחד לא שואף להיות גדול קשה שיהי' גדול, צריך לשאוף להיות גדול! וכל אחד ואחד מכם יכול להיות גדול, אם לא יחי' כמו הדורות הקודמים אבל בכל זאת הוא יכול להיות גדול, לכן אני שמח מאד לראות שבחורים צעירים יושבים ושוקדים בתורה.

והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד מכם יגדל להיות תלמיד חכם גדול, מה שבטח כל אחד רוצה את זה, רק הוא צריך להשיג את זה על ידי שבאמת ישתדל בכל כחו לעשות מה שרוצים, שהקב"ה רוצה, אז כל אחד יכול להיות גדול והקב"ה באמת יעזור שכל אחד מכם יגדל להיות גדול בתורה וביראה כמו שרצון הקב"ה.

באר יעקב | כשעברה הישיבה לבאר יעקב הגיע רבנו לחנוכת הבית והכנסת ס"ת ליל ג' דחוו"מ סכות תשס"ד.

ובתו"ד אמר: והקב"ה יעזור באמת שכל אחד ואחד יתרומם להבין מה זה כבוד התורה, כבוד ספר תורה, כבוד חכמים, כי כבוד חכמים וכבוד תורה זה היינו הך, וכמו אצל אברהם אבינו ככה זה כבוד ספר תורה, כמו שמצינו בחז"ל במס' מכות. שיש ספר תורה ויש גברא רבה, א"כ תזכו בזכות זה בכל הדברים מה שכלל ישראל צריך לזכות, בזכות לימוד התורה ובזכות כבוד התורה, שעושים סעודה בשביל לכבד את הספר תורה, יזכו באמת כל אלה שנמצאים כאן לעלות בגדלות בתורה, גדלות מאד! וזהו לאו שכל אחד ואחד יזכה לזה, ועי"ז כלל ישראל יזכה לעוד גדלות בתורה, עד שיגיעו למדרגה של כמים לים מכסים, ומלאה הארץ דעה את ה', ובאו לציון גאולים ברנה ושמחת עולם על ראשם בב"א.

לימוד עזרה ראשונה | נשאל רבנו ע"י רבני הישיבה, בעקבות המקרה שקרה בישיבה שבחור ניצל בנס מדום לב, שהי' בביתו מחוץ לישוב. ולכן רוצים שמכל ישיבה ילמדו עזרה ראשונה, אין שום מד"א בבאר יעקב, ואם חלילה הי' קורה כזה דבר והאיק רבה... אמר רבינו: אין להרשות בשום אופן לימוד הבחורים "קורס" כזה, ולא רק בגלל בטול תורה, אלא כי כידוע אופן הלימוד והאזרה וכו' איננה ראוי, ובמקרים רבים זהו מושב לצים גמור [אלא ידאנו שיהי' מישו אחר שידע עזרה ראשונה]. וטענו לפנינו שרוצים לעשות באופן מיוחד להם, ואף תעודה לא יקבלו כדי שלא יוכלו להשתמש עם זה בחוץ. אמר רבינו: אם יבא מישו מבחוץ וכי יוכלו שלא לטפל בו?

והעיקר יש לדעת שאם מחליטים נוהגים ע"פ התורה לא יגרם מכך ח"ו נזק, ואם נגזר ח"ו שימות הרי בלא"ה לא הי' עוזר כלום ואם נגזר שיחי' לא יפסיד ח"ו ממה שנהג כהלכה וע"פ התורה.